

41643 - آیا می توان برای تخفیف عذاب میت شاخه ای تر را بر قبر وی گذاشت؟

سوال

در یکی از احادیث خواندم که پیامبر ﷺ دو شاخه ای تر را بر روی دو قبر که اصحابش در آن عذاب می شدند گذاشت تا عذابش کم شود، اما حکمت از این کار را ندانستم، و آیا برای ما نیز جایز است که این کار را انجام دهیم؟

پاسخ مفصل

اولاً:

بله از پیامبر ﷺ ثابت شده که از کنار دو قبر گذشتند و فرمودند: **«این دو نفر، عذاب داده می شوند اما نه بخاطر گناه بزرگی»**. سپس فرمود: **«بلی، یکی از آنان، خود را از ادرار پاک نمی کرد و دیگری، سخن چینی می نمود»**. آنگاه، رسول الله ﷺ شاخه ای تر درختی خواست. آن را دو قسمت کرد و هر قسمت آنرا روی یکی از آن دو قبر، گذاشت. از رسول الله ﷺ پرسیدند: چرا چنین کردی؟ فرمود: **«امید است تا زمانی که این دو شاخه، خشک نشده است، عذاب آنان را تخفیف دهد»** به روایت بخاری (۱۳۷۸) و مسلم (۲۹۲).
و این دلیل آن است که عذاب آنان کم می شود اما این دو شاخه ای تر چه ربطی به کم شدن عذاب از آن دو نفر دارد؟

۱- گفته اند: زیرا دو شاخه ای تر تا وقتی که خشک نشده اند به تسبیح می پردازند و این تسبیح باعث تخفیف عذاب از میت می شود. برخی نیز از این مساله یک مساله ی دیگر. هر چند بعید. استنباط کرده اند. مبنی بر اینکه سنت است انسان برای کم شدن عذاب اهل قبور به نزد آنان برود و تسبیح گوید.

۲- برخی از علما گفته اند این تعلیل ضعیف است، زیرا آن شاخه ها بالاخره تسبیح می گویند و تفاوتی ندارد که خشک باشند یا تر، زیرا الله متعال می فرماید: **{تَسْبِخُ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِّنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ}** [اسراء/ ۴۴] (آسمان های هفتگانه و زمین و هر کس که در آن هاست او را تسبیح می گویند و هیچ چیز نیست مگر اینکه در حال ستایش تسبیح او می گوید، ولی شما تسبیح آن ها را

در نمی یابید). و صحابه تسبیح گفتن سنگریزه ها را در دست پیامبر ﷺ شنیدند با اینکه سنگریزه خشک است، بنابراین، علت چیست؟

علت این است که پیامبر ﷺ از خداوند متعال خواسته است تا وقتی که این دو شاخه تر هستند از عذاب آنان بکاهد. یعنی اینکه مدت زمان آن طولانی نیست و این برای ترساندن کسانی است که این دو کار را انجام می دهند زیرا کارشان [هرچند در ظاهر کوچک است اما در واقع] بزرگ و خطرناک است چنانکه در روایت دیگر آمده است: **«بلکه بزرگ است».**

یکی از آن ها خود را از ادرار پاک نمی داشت و این یعنی بدون طهارت نماز می خواند [یا اصلا اهل نماز نبود].

و دیگری سخن چینی می کرد و رابطه ی بندگان خدا را به هم می زد و باعث دشمنی آن ها می شد که این نیز گناه بزرگی است.

این معنای به مضمون حدیث نزدیک تر است، یعنی آنکه پیامبر ﷺ برایشان شفاعتی موقتی نمود تا هشدار باشد برای امت نسبت به این گناه بزرگ، نه آنکه ایشان در حق امت خود بخیل باشند.

دوم اینکه:

برخی از علما - که خداوند از آنان درگذرد - گفته اند: سنت است انسان شاخه ای تر یا درخت یا مانند آن را بر روی قبر قرار دهد تا از عذاب اهل آن کم شود؛ اما این استنباط بسیار بعید است و انجام آن جایز نیست زیرا:

اولاً: ما نمی دانیم کسی که در قبر است دارد عذاب می شود، به خلاف رسول الله ﷺ که الله متعال از طریق وحی ایشان را از حال آن دو باخبر نمود.

دوم: اگر این کار را انجام دهیم در واقع به میت توهین کرده ایم زیرا در حق وی گمان بد برده ایم و او را در حال عذاب دانسته ایم! در حالی که چه بسا در نعیم و خوشی باشد و چه بسا از جمله کسانی باشد که خداوند پیش از مرگ ایشان را به سببی آمرزیده و در این حال از دنیا رفته و بنابراین مستحق عذاب نبوده.

سوم: این استنباط مخالف روش سلف صالح بوده زیرا آنان چنین کاری را انجام نمی دادند و این روش آنان نبود، در حالی که آن بزرگان آگاه ترین مردم نسبت به شریعت خداوند بودند.

چهارم: اللہ متعال توسط پیامبرش ﷺ چیزی بهتر از این کار را به ما یاد داده است، چنانکه از رسول اللہ ﷺ روایت شده هنگامی که دفن میت به پایان رسید، فرمودند: «**برای برادرتان از اللہ آمرزش بخواهید و برایش دعا کنید، زیرا او هم اکنون مورد سوال قرار می‌گیرد**».

مجموع فتاویٰ شیخ محمد بن عثیمین رحمہ اللہ (۳۰ / ۲) با اندکی تغییر و تصرف.